

Emma Gads foredrag om arbejdet ved fronten og herhjemme

Taler

Emma Gad
Forfatter og
kvindesagsforkæmper

Dato

17. februar 1915

Sted

Københavns
Kvindevalgretsforening

Omstændigheder

Uddrag af et foredrag af Emma Gad, holdt i Københavns Kvindevalgretsforening

1 Det røde Kors

Den direkte og intensive tagen Del i Krigs-Sygeplejen er af forholdsvis ny Oprindelse, fremstaaet af Kvindernes forandrede Livsvilkaar, som har forøget deres Arbejdsiver og Samfundsfølelse. Jeg kan af min Moders Beretninger huske, at Damernes aktive Virken i vor sidste Krig i 1864 nærmest bestod i at pille Charpi og dernæst at modtage letsaarede Soldater i Hjemmene, og saa naturligtvis i at foranstalte Basarer, Lodtrækninger og Koncerter. At Kvinder, Damer — gik ud, hvor Krigen raser og Bomberne falder, at de klædte i en Bomuldskjole, kunde udføre de laveste Hverv, udsatte for Farer og raa mandlig Omgangstone, var den Gang utænkeligt, Nu er det en helt selvfølgelig Tanke. Den er kommet ind i Verden dels ved den almindelig Udvikling, dels gennem Fællesarbejdet i den internationale Forening: Det røde Kors, hvis Hovedopgave er at pleje Saarede i Krigen — Fjender saavel som Landsmænd — men som ogsaa stiller sig til Raadighed i Fredstid ved Masseulykker, Farsoter, og almindelig Sygepleje.

Det røde Kors er stiftet i Genf i 1864 af Filantropen Købmand Dunant, der tillige var Banebryder for den internationale officielle Overenskomst om Saaredes og Fangers Behandling, der hedder Genfer-Konventionen. Denne er efterhaanden tiltraadt af saa godt som alle civiliserede Lande og har det røde Kors paa hvid Bund som Fællesmærke; kun i muhameddanske Lande forandres det til en rød Halvmaane.

Efterhaanden dannede der sig i de fleste Lande lokale Dameforeninger, som Regel med Dronninger eller Præsidentfruer i Spidsen; det vidtforgrene

Arbejde bestaar ikke alene i Uddannelse af Sygeplejersker, men ogsaa i Samariterkursus med Afgangseksamen til Hjælp i Ulykkestilfælde, Arbejder-Sanitetskolonner, Tilberedning af Forbindpakker o. m. a.

30

Interessen for Sagen er i Fredstid noget mere lunken, skønt ingen Livets Kunst er vigtigere end Forberedelsen i Tide. Dette forstaas bedre af nogle Racer end af andre. Et talende Vidnesbyrd herom er i denne Sag Japan, hvis Kejserinde for et Par Aar siden skænkede et Beløb, der svarer til 380,000 Kr., til det røde Kors
35 Virksomhed i Fredstid. I Japan er hvert 35te Menneske Medlem — i Tyskland En af 75 — i Danmark En af 9000.

Det røde Kors danske Afdeling med Enkedronningen i Spidsen har gjort Underværker for i de sidste 14 Aar at skaffe det aller nødvendigste tilveje for de
40 magre Tilskud. I Hoveddepotet i Kalvebod Bastion findes af Materiel en saakaldt Ambulancekolonne og 6 Karosserier til Biler, 400 Senge til Feltlasaretter og 200 med Døckerske Sygebarakker. Udenfor København er der i det hele til Raadighed 380 Senge. Men dette er sikkert kun en Draabe i Havet i Nødens Stund.

45

Efter Krigens Udbrud har der her i Landet været udfoldet en ivrig Virksomhed af vore Damer med indsamlende Komitéer, baade store og smaa, Forfærdigelse af Forbindpakker, Sy, Strikke- og Stoppearbejde i Hjemmene eller i offentlige Lokaler og paa de fleste Kaserne. Der paahviler imidlertid det herværende røde
50 Kors en anden større og vigtigere Opgave, nemlig Besørgelsen af de næsten utallige Krigsfangers Korrespondance. — Til dette Øjemed er der, foruden Hovedkontoret i Genf, oprettet to andre Bureauer, et i Bukarest og et i København, og det danske Bureau har faaet tildelt Besørgelsen af Brevene fra den østlige Krigsskueplads, det vil sige: Breve fra tyske Fanger i Rusland og
55 russiske i Tyskland. Det kan dreje sig om ca. 1000 Breve pr. Dag med de umuligste Haandskrifter og Stavemaader og med Adresser, der ikke er til at granske — især naar de er skrevet med russiske Bogstaver. Naar dertil kommer Pakkepost og Pengeforsendelser, kan man forestille sig hvor kolosalt og hvor ansvarsfuldt Arbejdet er. Ansvarsfuldt, fordi et Brev, ankommet i de rette
60 Hænder, kan betyde usigelig Glæde og Lettelse for Modtageren og dets Forsvinden en fortsat kvalfuld Uro. Fra Tyskland er der foreløbig kommet Fortegnelse over ca. 90,000 russiske Fanger — der har man jo Orden i Tingene; fra Rusland er ingen Fortegnelse kommet, og det vanskeliggør Arbejdet stærkt.

Det mægtige Arbejde besørges gratis af et stort Antal sprogkyndige Damer, blandt hvilke findes Dronningen, der daglig gennemser Bunker af disse ofte naive Skrivelser. De mest indtrængende er fra ængstede Slægtninge i Hjemmet. En Hustru skriver: »Højtærede Forening! Jeg vil saa gerne bede Jer, om I vil
70 være saa gode at skrive til mig, om min Mand er i russisk Fangenskab, for i 8 Uger har han slet ikke skrevet til mig, og alle de mange Kort, jeg har sendt ham, er kommen tilbage. Og nu aner jeg ikke, om han er i Fangenskab, eller han er død. Jeg sørger saa forfærdelig, for jeg tænker kun paa ham. Hvor kan han dog være? Ærede Forening, vær dog saa god at sige mig min Mands Adresse — vær
75 saa god og kærlig at sende mig Svar. Bitte — Bitte!«

— — —

Naar en Arbejdsiver som denne udfoldes her, hvor vi ikke er i Krig, saa kan man
80 slutte sig til, hvordan Kvinderne med Liv og Sjæl giver deres Indsats i de krigsførende Lande. Noget af det første man lægger Mærke til, er, at under dette Arbejde nedlægges alle Standsfornemmelser. En russisk Kejserdatter kaldes paa Hospitalet Søster Tatjana eller Søster Olga og fejer Gulv og reder Seng. Højtstaaende Damer arbejder i Komitéerne, ikke som selvskevne
85 Ærespræsidenter, men som almindelige Medlemmer. Særlig et Navn lyser som en Stjerne mellem alle disse virkende Kvinder — Dronning Elisabeth af Belgien. Forjaget fra sin By og sit Hjem — det Slot, hvor hun havde levet lykkeligt og hvor Fjenden satte sig til Rette faa Timer efter hendes Afrejse — adskilt fra sin Mand og sine Børn, midlertidig berøvet sin Krone og sin Velfærd, har hun ingen
90 anden Tanke end at pleje de Syge og Saarede. Der lægges Mærke til *hende*, fordi alle ved, at hun har mistet saa meget og ydet saa meget. Men mange opofrende Plejersker i Belgien har maaske haft samme kranke Skæbne og fortjener ligesaa megen Beundring og Sympathi — man kender blot ikke deres Navne.

95 Man forstaar, hvilket nervepirrende og angribende Arbejde det maa være for en Kvinde at hjælpe ved Operationsborde, hvor Lidelserne er hjerteskrærende og Blodet flyder i Strømme og hvor det mindst uhyggelige er, at Arme og Ben i Massevis gaar i Løbet. Der skal sikkert Mod og Viljekraft til at være Plejerske f. Eks. i en bombarderet By, at tælle Draaber og skifte Forbindinger roligt og
100 paapasseligt, mens Granaterne eksploderer og Murene falder i Grus omkring En. Maaske kræver det ligesaa megen Tapperhed som at storme en forskanset Stilling.

En Søster, Jensine Sørensen, som af det herværende »Røde Kors« blev sendt til

105 Grækenland under Balkankrigen 1913, fortæller i en ganske almindelig tjenstlig Beretning: »Geværliden standsede for en lille Tid, og man bragte os de første Saarede — mange af dem var saa frygtelig tilredte, at de døde i Løbet af Aftenen. Kampen varede hele Natten og rasede især i den indre By, hvor mange Huse blev skudt sønder og sammen, og skrækkelige Myrderier fandt Sted. Flere store
110 Bygninger blev erobret fra Fjenden, og en af dem, en Skole, blev straks taget i Brug til de Saarede. Den laa kun faa Minutters Gang fra vort Hospital og blev derfor lagt ind under samme Direktion.

Da vi hørte om Slaget, der havde staaet ved *Kavala*, og at man ventede mange Saarede, gik vi efter endt Arbejde paa vort eget Hospital ud for at hjælpe.
115 Ambulancevognene holdt i lange Rækker, fyldte med jamrende og stønnende Menneskemasser. Hospitalet laa i fuldstændigt Mørke, da Fjenden havde givet sig Tid til at skære Lysledningerne over før Flugten. Baarebærerne famlede sig med Møje frem i Stuerne for at finde Sengene, hvor de kunde aflevere deres Byrde. Ved Hjælp af nogle Stearinlys fik vi et Forbindbord gjort i Stand, saa vi
120 dog kunde begynde paa Forbindingerne. Snart var alle Stuerne fyldte, og Jammer og Klager lød fra alle Kanter. De var alle haardt saarede, flere døde under Transporten, og mange var døende, da de kom. Det var et forfærdeligt Syn. Heldigvis havde vi adskillige Saltvandskolber i Beredskab, saa vi kunde give Indsprøjtninger med det samme, hvad mange trængte til. Men først da Dagen
125 gryede, kunde man rigtig tage fat paa Operationer og Forbindinger. Det blev travle og uforglemmelige Dage og Nætter. Sammen med tre Militærlæger stod vi ved Forbindbordene, mens Antallet af Saarede stadig voksede. Gaardspladsen var overfyldt, og langt ud paa Gaden stod Baarerne i Rækker. Paa tredje Dagen kom endnu to Læger for at hjælpe, og nu var det, som
130 om Byen vaagnede efter Lammelsen. Mange Damer kom og tilbød Hjælp. Rørende var det at se de fattige Koner komme slæbende med deres Madrasser, Sengetøj og Linned og rede Senge til Soldaterne. Unge Piger gik rundt med Forfriskninger, Smaapiger rullede Bind og lavede Kompresser — alle vilde være med til at pleje de saarede Soldater.

135 I ca. 3 Uger arbejdede vi her under Højtryk og Spænding for at bringe den nødvendigste Hjælp. Paa dette Tidspunkt var der omkring 6000 Saarede i Byen.«

140 Denne Beretning er altsaa fra Balkankrigen, men kunde ligesaa gerne være kommet fra Ambulancerne ved *Dixmuid* eller *Ypres*. Det samme, som her er skildret, hænder for Tiden daglig utallige Steder langs den endeløse Slagfront

ved de to Landegrænser. Alle Vegne staar hvidklædte Søstre med det røde Kors
145 paa Ærmet, paa Vagt ved Baarerne for at bistaa Lægerne og mindske Lidelserne,
uden at tænke paa egen Træthed og Anstrengelse. Deres Offervillighed er
ligesom koncentreret i et Symbol i den Nonne af den franske Plejerskeorden,
som lønnedes med Æreslegionens Kors for med sin Haand at have taget en
Granat op, der var faldet mellem Sygesengene, og derpaa under overhængende
150 Livsfare at have baaret den saa langt bort, at den kunde eksplodere uden Fare for
de Syge. —

— — —

155 Man maa spørge: Hvor kan de holde det ud, disse Plejersker? — Hvor kan de se
paa de uafslidelige Lidelser, det sivende Blod, de kummerfulde Øjne, de
sønderflængede Legemer uden for bestandig at miste Sansen for Livets Glæde?
De har jo set ind i Medusas Ansigt. Efter endt Gerning gaar Lægen til sin
»Messe«, sit »Kasino« for at samles med Kolleger og Officerer men
160 Sygeplejersken maa blive i den Jammerens Verden, hvor hun hører til. Hun
vilde heller ikke kunde udholde det, trodsal Optagethed af sit Kalds Betydning,
hvis ikke Livet i Felten, som alle vegne, havde sine lyse Sider. Man kan vist gaa ud
fra, at mangel ungdommelig Latter kan lyde i et Gaardsrum, hvis Mure vakler
for Granaternes Ild, og at et Maaltid kan blive indtaget under spøgeful
165 Samtale, selv om en Række Sygebaarer nærmer sig derude.

Saadan er jo Livet sammenvævet med Spøg selv midt i Alvoren.

Kilde
170 kvinfo.dk

Kildetype
Dokumentation på online medie

Tags
175 Foredrag, Første verdenskrig 1914-1918, Kvindebevægelsen, Taler om velfærdsstaten

URI
<https://www.dansketaler.dk/tale/emma-gads-foredrag-om-arbejdet-ved-fronten-og-herhjemme-1915>

180